

ACTELE DOMNIEI LUI GHEORGHE GHICA AFLATE ÎN COLECȚIA DE „DOCUMENTE” A MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

drd. Grina-Mihaela Rafailă

Frământările politice și răscoalele antiotomane desfășurate între 1658-1660 în Țările Române nu au lăsat indiferentă Sublima Poartă, aflată sub marii viziri din familia Köprülü, care a preferat alegerea unor domni de origine străină, credincioși, întrucât soluția transformării acestora în „*pașalâcuri*” nu mai era de actualitate.

Strămutat din Moldova, unde fusese domn între 3/13 martie 1658 - 2/12 noiembrie 1659, Gheorghe Ghica își începe domnia munteană la 20/30 noiembrie 1659, în condiții nu tocmai prielnice, întrucât Țara Românească fusese pustiită de oștile turco-tătare care-l înlăturaseră pe Constantin Șerban și mai apoi pe Mihnea al III-lea (Mihail Radu), iar curtea de la Târgoviște fiind cu totul dărâmată, a impus stabilirea reședinței domnești la București. În situația dată, noul domn s-a străduit să adune banii necesari plății haraciului, a cărui primă tranșă trebuia achitată până la sărbătoarea bairamului musulman. Cum nu a reușit să-și îndeplinească această primă obligație și din cauză că țara fusese lovită de foamete în vara anului 1660, marele vizir Mehmed Köprülü a decis înlăturarea sa din tronul muntean. La aceste nemulțumiri s-a adăugat și fuga domnului, în primăvară, din fața pribeagului Constantin Șerban, ce intrase în țară pentru a-și redobândi tronul pierdut în ianuarie 1659.

Astfel că marele vizir i-a poruncit generelui său, Kara Mustafa, pașă de Silistra, să intre în țară și să-l execute pe domnul muntean. Din fericire pentru acesta, va interveni în favoarea sa postelnicul Constantin Cantacuzino, aflat la Poartă în calitate de „*sfetnic și chivernisitor*” al tânărului Grigore Ghica, fiul domnului muntean, care va reuși cu diplomație să oprească transformarea Țării Românești în pașalâc și chiar iertarea acestuia de la moarte. La 1/11 septembrie 1660 Gheorghe Ghica este ridicat din București, în același timp averea fiindu-i jefuită, închis la Adrianopol și ulterior exilat la Constantinopol, servind drept ostatic fiului său, care-i succedase în tronul Țării Românești.

Colecția de „*Documente*” a **Muzeului Municipiului București** este beneficiara, din fericire, a doar 5 documente interne care provin din vremelnica domnie a lui Gheorghe Ghica, care se referă la vânzări de părți de moșii, întărire de stăpânire sau întoarcere de bani pentru răscumpărare din rumânie.

Mulțumiri dl. prof. univ. dr. Pavel-Mircea Florea de la Facultatea de Arhivistică pentru transcrierea și traducerea documentului slav.

1.

1660 (7168) ianuarie 30

† Adecă eu, Oana, fratele lui Mihaiu ot Copăcene, scriu și mărturi(șe)scu cu

acesta al miu zapes ca să¹ fie de bună credință la mâna lu Dumitrașco logofăt ot Copăcène ca să¹ «să» știe pentru partea mea de moșie den Copăcène care o au fost vândut frate-miu, Mihaiu, pentru nevoie «a» birului de haraci. Pentru ace«a»stă moșie avut-am gâlceavă cu Dumitrașco logofăt.

Deci, când au fostu acum în zelele măriei sale, domnu nostru, Io Gheorghic Ghica, voind iar Dumitrașco logofăt ne-au sorocet la curte, aici, la București, pre mine și pre frate-miu, Mihaiu, să ne întrebăm la devan să-și isprăvească.

Deci, când au fostu la zi, noi am venit dă ne-am aflat amândoi de față după ce am venit, am socotet și nu ne-au mai trebuit nici o gâlceavă și nici o întrebăciune cu Dumitrașco logofăt, ce ne-am împăcat de bună voie a noastră fără dă nici o silă ca să-și ție Dumitrașco logofăt moșie cu bună pace², iar eu să am¹ a mă socoti cu frate-miu, Mihaiu.

Ace«a»sta mărturi«e»scu. Și la tocméala noastră fost-au mărturie de față Stoian neguțătorul și alți boieri carii vor iscăli mai jos. Și pentru credință pusu-mi-am degitul.

Și am scris eu, Mihul logofăt și mărturie.

Pis ghinarie 30 dni, leat 7168 <1660>.

† [...] ³ postelnic, mărturie

Eu, Stan ceauș, martor

† Eu, Oana

† Stoian cupeșiu n-am știut iscăli ci mi-am pus pecetea.

† Dumitru logofăt Boldiciu, mărturie

† Eu, Mihai, fratele Oanii

† Nedelco păharnic

[...] ³ logofăt, mărturie

Chiriac postelnic, martor⁴.

«Verso»: Zapisul Oanii, brat lui Mihaiu.

M.M.B., nr. 28430

Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (29,5x20,5 cm.), un sigiliu inelar și 6 semnături digitale în cerneală. Provine de la Epitropia Așezămintelor Brâncovenesti.

¹ Ad. interlinear.

² ПААЧЕ.

³ Semnături indescifrabile.

⁴ Semnături autografe.

2.

1660 (7168) februarie 8, București

† Мілостією воією Ію Гергіє Гика воевода и господинъ вѣсон земли
ггровлаіинское.

Давахом господство ми сію повѣленіе господства ми слдг господство ми Дѣмитрашков логофѣт и ѡпаницев его [.....]¹ ѡт Копѣчѣни ѡт по Рѣстоака ѡт сѣд Джмвовица и съ нѣх сви их елици Богѣ даровал іакоі да сѣт емѣ очинѣ ѡ Копѣчѣни ѡвчав вѣсах дел Мѣхаюв портар и а брат его Лѣкѣв, половино за ѡгі ѡт пол и ѡт шѣм и ѡт вод и ѡт сѣдалище селов ѡт посѣде варе елика сѣхтит избрат ѡт по вѣс хотаром ѡт хотар даі до хотар и ѡт врод за воднице ѡт вода Рѣсточев, дел его кѣсах [п]онеі ест покѣпил Дѣмитрашков логофѣт ѡт над Мѣхаю портар и ѡт над прат его Лѣка за ѣд аспри готови и сѣс запис ѡт рѣками их за проданіе и сѣс волѣри сведетеліе написаніе ѡ запис по им: ѡт Копѣчѣни Стан чѣѣш за червени и брат его Манѣ ѡт там и Стѣннимирѣ и Владѣл и ѡт Концеци - Кѣрстѣ юзваша за червени и ѡт Титю - Стоика слѣгер и ѡт Гѣлещи, Лѣпѣл ворникѣл и ѡт Бѣлѣни - Мѣхаю логофѣт и ѡт Тѣрговище - Манолѣ логофѣт.

И пак да ест Дѣмитрашков логофѣт ѡчнѣ ѡ Копѣчѣни дел Драгомиров и дел Ѣнанев брат Мѣхаи портар, и една половин за ѣі и една половин за врод за водниц что ест дел его вѣсах ѡт през вѣс хотаром понеі ест покѣпил Дѣмитрашков логофѣт ѡт над Драгота Іина Драгомиров и ѡт над сѣнови его Драгомир и Ратко и Стан и ѡт над Мѣхаю портар брат Ѣнаніи за ѣд аспри готови, тери ест дал раді невола их за вирѣл харачѣлов и сѣс запис ѡт рѣкам их за проданіе и сѣс мнози добрі люді сведетеліи написанѣ ѡ запис: ѡт Попѣц Бове юзваш за портарѣи и ѡт Копѣчѣн[и]: Радѣ чѣѣшѣл и Крѣчюн. И вѣсдрѣл ест Дѣмитрашков логофѣт сіа половино за ѣі за ѡчинѣ сѣс довромирно а потом ако ест минѣл един годин вѣстанилсе сѣт Ѣана брат Мѣхаю портар сѣс млѣво рекѣщих сице како нѣст продал дел его за ѡчинѣ. Таі кѣда ест вила нѣнѣ въ дни господства ми а Дѣмитрашков логофѣт ѡн ест сорочил по Ѣана и по прат его Мѣхаю да пріидест пред господство ми на Диван ако ест пріедет Ѣана и Мѣхаю заде на Двора ѡ Бѣкѣрещи ѡни ест падал на сѣмирѣніе на Дѣмитрашков логофѣт тери ест ѡмирил за довроволѣ их вез не една селос(т) іако да дрѣит Дѣмитрашко логофѣт очина сѣс довромирно вез ни една млѣви ѡт кѣ ѡн, а ѡн се ѣтакмилсе ест сѣс брат его Мѣхаю како знает. И сѣтворил ест и запис ѡт рѣка их за текмелѣніе на рѣка Дѣмитрашков логофѣт како ест видѣх господства ми и записѣл сѣс мнози волѣри сведетеліе написани ѡ запис поим: Дима логофѣт и Стоан кѣпец и Мѣхѣл логофѣтѣл и Неделко ѡт Бѣра.

И пак да ест Дѣмитрашков логофѣт ѡчинѣ ѡ Копѣчѣни дел вѣсах попа Ѣаніи и сѣс сѣнѣ его Ѣпрѣ и сѣс дел брат его Петрев ѡт една ѣі два деле ѡт по вѣс хотаром и ѡт врод за водниц дел его вѣсах понеі ест покѣпил Дѣмитрашков логофѣт ѡт над попа Ѣана и ѡт снѣ его Ѣпре за ѣѣ аспри готови и сѣс запис ѡт рѣкам их за проданіе и сѣс волѣри сведетеліе по им ѡт Тѣт[ѣ]лещи Пана вторіи питар, и ѡт Гѣлешещи Лѣпѣл ворникѣл и ѡт Крѣвеник Мѣхѣл рошѣл и ѡт Копѣчѣни Стан чѣѣшѣл и ѡт Тѣрговище Маноліе логофѣт.

Пак да ест Дѣмитрашков логофѣт ѡчинѣ ѡ Копѣчѣни дел вѣсах попа Радѣлов и сѣс сѣнѣ его Драг[о]мир ѡт по вѣс хотаром елика се хтит изберет сѣ и ѡт врод за водниц дел его вѣсах понеі ест покѣпил Дѣмитрашко логофѣт ѡт над попа Радѣл и

wt снѣ его Драгомирѣ за ꙗꙗꙗ аспри готови и със запис wt рѣкам их за проданіе и със волѣри сведетеліе написаніе ѿ запис по им: wt Дръцещъ Антоніе вѣтаѣ и wt Копъчѣни Стан чѣѣш и wt Бълѣни - Михаи логофѣт и wt Гор Копъчѣни - Кириак постелник и wt Рѣтеш - Нѣгое логофѣт, и продали сѣт сїе виш ре(ч)них имените людїе нихне дѣли за wчинѣ wt ниx за ниxном доброволѣ их вез ни една селост, како ест виш пис със ѳзнанїа вѣсъам волѣром и мегашом wt гор из дол и wt кърстом мѣсто.

Сего радї дадохъ господство ми Дмитрашкове логофѣт тако да ест wчинѣ и дѣдїнѣ и въ wхав, съновом и внѣком и превнѣчетом, и не wt когиде не поколѣвимо поризмо господства ми.

Сеї оубо сведетеліе поставлѣемъ господства ми: Іспан Мандл вел бан Кралевски и Іспан Преда Бѣкшандл вел дворник и Іспан Строе вел логофѣт, Пана Филипескѣл вел вистелѣр, Іурдаке Трѣфанда вел ключер, Кирка Рѣдѣнѣл вел столник и Колицѣ вел комис и Дръгичан Катакозино вел пехарник и Бадѣ вел постелник.

И написахъ аз, ѿ Горан Станчодвиче логофѣт въ настоу градѣ ѿ Бѣкдрещ. Мѣсеца февваріе ѿ дни и wt Ідама до н(ъ)нѣ теченіе лѣтомъ въ лѣтѣ ЗРѢИ (1660).

† Іw Гергіе Гика воевод, мїлостїею воїею господар.

† Іw Гергіе Гика воевод (т.р.)

¹ Loc alb în orig.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Gheorghe Ghica voievod și domn a toată Țara Românească.

Dă domnia mea această poruncă a domniei mele slugii domniei mele Dumitrașco logofăt și jupaniței lui [...] ¹ din Copăceni de pe Răstoaca, din județul Dâmbovița, și cu fiii lor câți Dumnezeu le-a dăruit, ca să-i fie lui ocină la Copăceni, însă întreaga parte a lui Mihai portar și a fratelui său, Luca, jumătate de funie din câmp și din pădure și din apă și din vatra satului, de peste tot, oricât se va alege, de peste tot hotarul, din hotar până în hotar și din vadul de moară din apa Răstoacei, partea lui toată, deoarece a cumpărat Dumitrașco logofăt de la Mihai portar și de la fratele lui, Luca, pentru 4000 de aspri gata și cu zapis de la mâinile lor, de vânzare și cu boieri martori scriși în zapis, anume: din Copăceni Stan ceauș de roșii și fratele său Manea <tot> de acolo Stănimiru și Vladul și din Conțești Cârstea iuzbașa de roșii și din Titiu Stoica sluger și din Gălești Lupul vornicul și din Bălăni Mihaiu logofăt și din Târgoviște Manole logofăt.

Și, iar să-i fie lui Dumitrașco logofăt ocină la Copăceni partea lui Dragomir și partea lui Oană, fratele lui Mihai portar, și o jumătate de funie și o jumătate de vad de moară, care este partea lui, toată de peste tot hotarul, deoarece a cumpărat Dumitrașco logofăt de la Dragota, soția lui Dragomir și de la fiii lui Dragomir și Ratco și Stan și de la Mihaiu portar, fratele Oanii, pentru 4000 aspri gata, de a dat pentru nevoia lor pentru birul haraciului și cu zapis de la mâinile lor de vânzare și cu mulți oameni buni martori,

scriși în zăpis: din Popești Bobe iuzbașa de portărei și din Copăceni Radu ceaușul și Crăciun.

Și a ținut Dumitrașco logofăt acea jumătate de funie, de ocină, cu bună pace iar apoi, când a trecut un an, s-a sculat Oană, fratele lui Mihaiu portar, cu cuvânt zicând cum că n-a vândut partea sa de ocină. Astfel, când a fost acum, în zilele domniei mele, iar Dumitrașco logofăt a sorocit pe Oană și pe fratele său, Mihaiu portar, să vină înaintea domniei mele, la Divan, dacă a venit Oană și Mihaiu la curtea domniei mele, la București ei au căzut la împăcare cu Dumitrașco logofăt de s-au împăcat de bună voia lor, fără nici o silă, ca să țină Dumitrașco logofăt ocina cu bună pace, fără nici un cuvânt din partea lor, iar el «Oană» să se înțeleagă cu fratele lui Mihaiu cum va ști. Și au lăcut și zăpis de întocmire la mâna lui Dumitrașco logofăt, cum am văzut domniia mea, și zăpisul cu mulți boieri martori scriși în zăpis, anume: Dima logofăt și Stoian cupeș și Mihul logofăt și Nedelco din Băra.

Și, iar să-i fie lui Dumitrașco logofăt ocină la Copăceni, toată partea lui popii Oanii și a fiului său Oprea și cu partea fratelui său Petru, dintr-o funie două părți de peste tot hotarul și din vadul de moară, partea lui toată deoarece a cumpărat Dumitrașco logofăt de la popa Oană și de la fiul lui Opre pentru 5500 aspri gata și cu zăpis de vânzare de la mâinile lor și cu boieri martori anume: din Tătulești Pana al doilea pitar, și din Găleşești Lupul vornicul și din Crevenic Mihul roșul, și din Copăceni Stan ceaușul și din Târgoviște Manolie logofăt.

Și, iar să fie lui Dumitrașco logofăt ocină la Copăceni toată partea lui popa Radul și cu fiul lui, Dragomir, din tot hotarul cât se va alege și din vadul de moară toată partea lui deoarece a cumpărat-o Dumitrașco logofăt de la popa Radul și de la fiul lui, Dragomir, pentru 1350 aspri gata și cu zăpis de vânzare de la mâinile lor și cu boieri martori scriși în zăpis, anume: din Drăgești Antonie vătaf și din Copăceni Stan ceauș și din Bălăni Mihai logofăt și din Copăceni de Sus Chiriac postelnic și de la Rătești Neagoe logofăt, și au vândut acești mai sus numiți oameni părțile lor de ocină de a lor bună voie și fără nici o silă, cum este mai sus scris cu știrea tuturor boierilor și a megiașilor din sus până în jos și a locului dimprejur.

Pentru aceasta am dat domniia mea lui Dumitrașco logofăt ca să-i fie ocină și deadină și de ohabă fiilor nepoților și strănepoților și de nimeni neclintit după porunca domniei mele.

Iată dar martori am pus domniia mea: jupan Manul mare ban al Craiovei și jupan Preda Bucșanul mare vornic și jupan Stroe mare logofăt, Pana Filipescu mare vistier Iordache Trufanda mare clucer, Chircă Rudeanul mare stolnic și Colțea mare comis și Drăghicean Cantacuzino mare paharnic și Bada mare postelnic.

Și am scris eu, [eu] Goran Stanciouici în cetatea de scaun București, luna februarie 8 zile și de la Adam până acum, cursul anilor în anul 1660.

† Io Gheorghie Ghica voievod, din mila lui Dumnezeu domn.

† Io Gheorghie Ghica voievod (m.p.)

«Verso interior»: Stroe vel logofăt².

«Verso» † Cartea Ghicăi voievod radi Copăceni. 7168 (1660) februarie.

M.M.B., nr. 28431

Orig. slav, hârtie difolio cu filigran (48x37 cm.), invocația simbolică, litera inițială și monograma domnească ornate policolor (chinovar, galben, albastru, verde și soluție de aur), sigiliu mijlociu domnesc în ceară roșie, timbrat, cusut cu mătase roșie. În frontispiciu este redată stema Țării Românești acvila cruciată ornată cu soluție de aur, pe fond albastru, înconjurată de o cunună de laur ornată cu chinovar și soluție de aur, ca și de alte ornamente florale.

¹Șters în orig.

²Semnătură autografă.

3.

1660 (7168) martie 1

† Adecă eu, Tudor i Radul, *sni* uncheshului Tecșan ot Nenceștii împreună cu muma noastră []¹, scris-am zăpisul nostru la mâna Mihalcei comis cum să știe că i-am vândut partea noastră de moșie den Răstoaca încoace. Însă să știe moșie dentr-o jumătate de fune ce avem noi i-am vândut jumătate dreptu bani gata 300 den câmpu, den pădure, den apă, de peste² toate locurile pre unde iaste partea noastră să ție jumătate.

Și la această tocmeală fost-au: Radul, *sna* uncheshului Dan i brat ego Soare i Marin. Și pentru credința ne-am pus degetele mai jos să știe să crează.

Pis martie 1 dni, leat 7168 <1660>.

Eu, Tudoru.

Eu, Radul.

<Verso>: † Zăpisul lu Tudor i brat ego, Radul.

M.M.B., nr. 28340

Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (30,5x20,5 cm.), 2 semnături digitale în cerneală. Provine de la Epitropia Așezămintelor Brâncovenești.

¹Loc alb în orig.

²Десте.

4.

1660 (7168) martie 4

† Милостією Болією Їw Гіоргіе Гика воевод и господинь.

Дават господство ми сією повеленією господства ми acestor oameni din sat, din Marmuri, anume: Dobromir i Toma [ș-alții]¹ ca să fie volnici cu această carte a domnie<i> méle și cu sluga domnie<i> méle, anume să-și înto<a>rcă de la satul Nedeița

[Galbeni]² 66 *poli*. Pentru că au venit acești oameni ce sânt mai sus scriși naintea domnie<i> méle, la divan, de s-au jăluitu și au spus cum pre vrême ce au fost mersu satul Nedeița la Mihnea Vodă de au dat banii de s-au răscumpărat de rumânie.

Deci, n-au dat banii numai ei carii au fost rumâni de moșăe den Nedeița să să răscumpere de rumânie ce au apucat și pre acești oameni ce sânt mai sus scriși de le-au luat acești bani toți câți scriu mai sus și ei n-au avut tréabă cu dinșii că nici sânt de moșăi din satul lor ci sânt din Marmuri rumâni credinciosului boiarenului domnie<i> méle jupânul Stroe *vel* logofăt.

Dirept acii am judecat domnia³ mea pre drept ca să-și întoarcă acești bani toți de la satul Nedeița că n-au avut nici o tréabă să ia bani de la alți oameni dintr-alte sate să să răscumpere ei de rumânie și de nimenea opréală să n-aibă naintea cărție<i> domnie<i> méle.

Инако данест поречи господство ми.

Iar de nu i să va întoarce să stea cu logofăt de față. Martie 4, *leat* 7168 <1660>.

† Їw Гіоргіе Гика воевод, милостією воією господинъ.

<Verso>: Cartea mărie<i> sale Ghicăi Vodă ca să-și întoarcă banii ce au dat la Mihnea Vodă de la Marmure.

M.M.B., nr. 13129

Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (29x20 cm.), monograma domnească scrisă cu chinovar și sigiliu inelar domnesc în chinovar.

¹ Scris peste „ка съ щіе”.

² Scris cu altă cerneală și peste cuvântul „талери”.

³ Домніе.

5.

1660 (7168)martie 18

† Adecă eu, Colțea, și cu frate-miu, Stanciul *ot* N[e]ncești¹, scriem și mărturisim cu acesta al nostru bun zăpis ca să² fie de bună credință la mâna dumnealui Mihalcii comis, cum să să știe că i-am vândut partea noastră de moșie și a văru<i> nostru, Dragomir și a lu [Dama]³ dăn codrul Delénilor, care moșie ne-au fostu și noao de cumpărătoară de la Andreiu dăn Mătăsarul. Însă să să știe dăn trei părți ce sânt întru jumătate dă codru, a treia parté dreptu ughi 5, iar cele doao părți le-au fostu vândut uncheșul Dan⁴ mai denainté dreptu ughi 10.

Deci, am vândut ace<a>stă moșie ca să-i fie dumnealui moșie stătătoare, iar părtașii mi<e>i să aibă a mă tocmi cu dânșii.

Și la ace<a>stă tocméala noastră fost-au mulți boiari și oameni buni mărturie [ca]rii⁵ vor iscăli mai jos. Și pentru mai adeverită credință ne-am pus mai jos și degetele în loc de peceté ca să să crează.

Pis martie 18 dni, leat 7168 <1660>

† Eu, Colțea și cu frate-miu, Stanciul.
 † Eu, Dragomir Nencescul.
 † Mihul logofăt
 † Eu, Stanciul, *brat* Colțea.
 † Eu, unchేశul Dan.
 Tudorașco?, *sin* Stoicăi *ot* Buicești⁶.

«Verso»: † Zapisul Colții *i brat* ego Stanciul.

M.M.B., nr. 28341

Orig. rom., hârtie folio cu filigran (30x20 cm.), 4 semnături digitale în cerneală. Provine de la Epitropia Așezămintelor Brâncovenеști.

¹ Scris peste slova „ъ”.

² Ad. interlinear.

³ Citire probabilă.

⁴ Ддан.

⁵ Scris peste slovele „ци”.

⁶ Semnături autografe.

SUMMARY

Gheorghe Ghica came from Moldavia (where he had ruled between March 3/13th 1658- November 2/12 1659), to rule Wallacha on November 20/30th 1659. His Wallachian ruling ended on September 1/11 1660, when he was arrested from Bucharest and brought to Adrianopole, and further on, he was exiled at Constantinopole.

The Museum of Bucharest owns five documents issued from his chancellery, dealing with sales of estates, confirmations of property rights, sums of money offered as ransoms.